

פ ר ק ר א ש ו ן ^{אוצר החכמה}

(א) משה קבל תורה מסיני. ומסרה ליהושע. ויהושע לזקנים. וזקנים לנביאים. ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה. הם אמרו שלשה דברים. הוּו מתונים בדין. והעמידו תלמידים הרבה. ועשו סיג לתורה :

ח פ ז ח י י ם

והעמידו תלמידים הרבה הנה כמה חביבים האנשים האלו בעיני הש"י עבור זה שמלמדין תורה לישראל שנקראים בניו, ומביאין אותן לחיי עוה"ב, וכמו דאיתא בתנא דבי אליהו פי"ד, לענין עצם התורה, לאחד ששאלו, למה חביבה היא בעיני הקב"ה יותר מכל באי עולם, והשיב לו, מפני שדברי תורה מכריעין את בני אדם לכף זכות ומחנכין אותן למצות ומביאין אותן לחיי עוה"ב. וממש הוא הדין למי שמשתדל ללמד תורה לבניו של מקום הוא חביב ג"כ בעיני הקב"ה מכל באי עולם, שהתורה הלא מונחת בקרן זוית ואם לא ימצא מי שישתדל ללמד אותה לבניו של מקום, ישארו ריק ממנה ומכל המצות, וא"כ הוא המכריע את בניו של הקב"ה לכף זכות ומחנכן במצות ומביאין לחיי עוה"ב ע"י התורה שלומד עמהן, והנה כתיב (תהלים ק"ד) יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, ואימתי יש להקב"ה שמחה במעשיו, כשיודעים תורתו והולכים במדות ישרות, ושמו הגדול מתאהב ומתקדש על ידם וכו' וא"כ זה שמלמד לבניו של מקום שיהיו יודעי תורתו ויעשו הטוב והישר לפניו, ועי"ז מקבל הקב"ה שמחה בבניו, כמה הוא חביב עי"ז לפניו, וכמה ישמח הוא ויתענג עבור זה לנצח.

(ב) שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר: על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים.

חפץ חיים

ואלו האנשים מזכי הרבים, זוכים עבור זה לבנים גדולי התורה שמזכין ישראל בתורה ומצות, וכמו דאיתא בתנדר"א פ"ח, רבי אלקנה שהשתדל לזכות ישראל לעלות לרגל, וא"ל הקב"ה את הכרעת את ישראל לכף זכות וחנכת אותם במצות וזכו רבים על ידיך, חייך שאני מוצא ממך בן שיכריע את כל ישראל לכף זכות ויחנך אותם במצות ויזכו רבים על ידו.

ואל יקטן ענין זה בעיני גדולי התורה לומר: כי למודים הנצרכים לאנשים כאלו, ימצא אנשים אחרים שילמדו אותם ולא אבטל תורתו עבור זה, דלא כן הדבר — דכשיחזיק בזה הגדול בתורה, יתקיים ויתגדל הדבר הרבה יותר, דיתחברו רבים לשמוע לקחו ויורה להם הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו, ועל ביטול תורתו אל ידאג כלל, דאיתא בתנדר"א פי"ג דבשכר שמלמד תורה לרבים, הקב"ה מפקח אותו ומוסיף לו חכמה ובינה, וכדאיתא שם כל ת"ח המלמד תורה ברבים לישראל לש"ש, ואינו נושא פנים לעשיר ולעני, אלא מקרא הוא מקריא את כולם כאחת, ומשנה הוא שונה את כולם כאחת, מתוך כך הקב"ה מרחם עליו ונותן לו חכמה ודעת בינה, ונותן לו חלק עם הצדיקים אברהם יצחק ויעקב, ועליו הכתוב אומר (ישעיה נ"ג): מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים וגו'.

על התורה באמת מי יוכל למלל, את גדול קדושת תורתנו הקדושה,

(ג) אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק. הוא היה אומר: אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב על מנת שלא לקבל פרס. ויהא מורא שמים עליכם. אוצר החכמה

ח פ פ ח י י ס

1234567

אשר היא שורש הבריאה, וראשית כל המציאות, כמו שאמר הכתוב (משלי ח') ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, וראה דבר פלא בענין גדולת התורה, כמה גדול ענינה, וכמה עצום שכר מקיימה, דהנה ידוע, דלכל ענין שהאדם עושה, יש פעולה ותכלית, והתכלית ע"כ הוא גדול מהפעולה. למשל כשאחד מחזיק חנות להשתכר, ומוציא הוצאות ע"ז כמה מאות דינרי כסף. וע"כ השכר שהוא מקוה שישתכר מזה, הוא גדול מזה והוא התכלית, וכן אם אנו רואים היכל בנוי בשביל כבוד המלך, והמלך הוציא עליו הוצאות כמה אלפי דינרי כסף, והלא זהו רק הפעולה, ע"כ התכלית גדול מזה, והוא ששם עומד כסא המלך וכתרו, א"כ מזה אנו יודעים, שכל שהוא במעלה גבוה מחבירו, ע"כ פעולתו היא ג"כ גדולה מחבירו, וכל שפעולתו גדולה ע"כ התכלית הוא עוד יותר גדול.

א"כ בק"ו אלף אלפים, כשאנו רואים שהקב"ה בעצמו עשה איזה פעולה, כמה גדלה פעולתו, ופעולתו היא בריאת שמים וארץ וכל אשר בו, וא"כ כשאנו שומעים מרוממות כבודו יתברך, שגם הוא אמר: שעשה הבריאה, בשביל איזה תכלית, ואם לא התכלית, לא היה רוצה כלל בעשיית הפעולה, יבין האדם מעצמו כמה נורא הוא התכלית ההוא, עד אין חקר ועד אין תכלית, וכבר הכתוב צווח ואמר: שתכלית הבריאה

(ד) יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם. יוסי בן יועזר אומר: יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם.

ח פ ץ ח י י ם

היא התורה ובשבילה נבראו השמים וארץ וחקותיהן, ומקרא מלא הוא (בירמיה ל"ג) כה אמר ה', אם לא בריתי יומם ולילה, חקות שמים וארץ לא שמת.

ומקרא זה הוא תשובה לאותן המתפתים ביצרן, לדחות מעל עצמן ובניהם למוד התורה הקדושה, בחשבון בנפשם, מה תכלית יגיע להם מלמוד התורה, אוי להם שמהפכין בזה דברי אלהים חיים, כי הכתוב צווח ואמר: כי השמים והארץ וכל עניניהם, אינם רק הפעולה, והתכלית מכל זה, הוא רק התורה, שהוא הטוב האמיתי והקיום הנצחי, שבו האדם זוכה להתעדרן ולישב למעלה לנצח אצל מלך הכבוד, והם רוצים בהיפך, שהתורה תהיה סיבת פעולה לאיזה תכלית ההבל, וזהו שהכתוב (ירמיה ב') צווח ואמר: מה מצאו אבותיכם בי עול, ר"ל: שהיו זוכין להיות לפני קיימים נצחיים, כי רחקו מעלי, מעלי דייקא.

ועל גמילות חסדים הנה כשנתבונן היטב, נראה שקיום כל מין האנושי תלוי במדת צדקה וחסד, כי יש כמה עתות לכל אדם בעולמו ולכל עת ועת צריך סעד ועזר לענינו, כיצד לפעמים צריך שחבירו יעזור לו בממונו, כגון: להלות לו, איזה הלואה, וזה שייך אפילו אם הוא עשיר או שחבירו ימציא לו מלאכה, או איזה שאר עסק להשתכר מזה (וזהו מצות והחזקת בו וחי אחיך עמך) וזהו כולל כמעט רוב מין האנושי, ולפעמים צריך שחבירו יעשה חסד עמו בגופו, כגון: בעת שהוא בשמחה

(ה) יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר: יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה,

חפץ חיים

צריך לאנשים שישמחו עמו, (וזהו שמחת חתן וכלה) דכשאדם מתבודד לא יוכל להיות בשמחה, וכן כשהוא עצב, צריך לנחמו ולדבר על לבו (והוא מצות גחום אבלים וכיוצא בזה לנחמו מצערו) ולהפיגו מדאגותיו שלא יתלה על ידיהן וכו'.

מזכיר חיים

וגם נוכל לומר, דהנה ידוע שתכלית כל החמדות הוא שיזכה האדם לבסוף, לישוב לפני ה' וליהנות מזיו שכינתו, שהוא הנועם האמיתי והעונג הגדול, מזכיר חיים מכל העינוגים שיכולים להמצא, אך כ"ז תלוי אם התדבק עצמו בעודו בחייו בכל כחו כמש"כ (דברים י"א) לדבקה בו ור"ל: לדבקה במידותיו כמו שאחז"ל כתובות קי"א והיינו: שיורז עצמו בכל ימיו להתדבק במידות הש"י שהם רק לטוב ולחסד, וכמש"כ (מיכה ז') כי חפץ חסד הוא, אז יזכה לישוב עולם לפני ה' ולהשביע בצחצחות נפשו, משא"כ אם בחייו היה מידתו שלא להטיב לזולתו היפוך דרך הש"י איך יזכה לבסוף להתדבק בה'.

ומאד צריך לזוהר, שלא יחסר לו מדת החסד, אפילו יום אחד מימי חייו, כמו שצריך איש הישראלי לזוהר, לענין קביעת עתים לתורה בכל יום.

וכזה מצאתי בספר שער הקדושה למהר"ו שכתב, שהאדם צריך להתאונן בכל יום ולאמר: אוי לי שהלך היום בלי תורה וגמ"ח, וענינו הוא: כי כח הקדושה נשלם ע"י הג' עמודים, תורה ועבודה וגמ"ח.

באשתו אמרו, קל וחומר באשת חברו. מכאן אמרו חכמים :
 כל זמן שהאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו
 ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנם.

פ"ז ח"ט אוצר החכמה

ובעו"ה כאשר חסר לנו עתה העמוד השלישי, של עבודה, מעת החורבן,
 ולא נשאר לנו כ"א אלו השני עמודים, מוכרחים אנו לחזקן ביתר שאת
 ובזה יהיו נמהלים עונותינו, וכמו דכתיב (משלי ט"ז) 'בחסד ואמת יכופר
 עון, ואחז"ל ברכות ה' חסד זו החסד שנאמר (שם כ"א) רודף צדקה
 וחסד וגו' ואמת זו התורה שנאמר (שם כ"ג) אמת קנה ואל תמכור,
 וכמו שהשיב ר' יוחנן בן זכאי לר' יהושע בן חנניא כשהיה אצל הר
 הבית והיה מתאונן ואמר: אוי לנו מקום שמתכפרים בו עונותינו שהוא
 חרב, א"ל: בני אל ירע לך, יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה ואיזה
 זה גמ"ח, שנאמר (הושע ו') כי חסד הפצתי ולא זבח, וע"כ כיון שהם
 מכפרים עונות כמו הקרבנות מוכרח האדם להתדבק בהם תמיד כי העונות
 מצויות תמיד, וכמו המזבח שלא היה בטל אפילו יום אחד מהקרבת
 הקרבנות.

יהי ביתך פתוח לרוחה. ראה כמה הפליגו תנ"ל, בגודל
 קלקולו של האיש המונע עצמו מגמ"ח, עד שאמרו (במדרש קהלת
 רפ"ז) שכל הכופר בגמ"ח, כאילו כופר בעיקר — ר"ל: לפי שהש"י הוא
 מקור הטוב והחסד, וכל הבריאה שברא הוא כדי שיזכו הברואים, ויוכל
 לבסוף להטיב ולהתחסד עמהם, וע"ז היה כל נתינת התורה וציוויה,
 וכמו דכתיב (דברים ו') ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה וגו'
 לטוב לנו כל הימים, ע"כ זה שכופר בכל ענינו של מדת החסד ואומר: